

Niets is wat het lijkt te zijn

Al langere tijd is één van mijn lijfspreuken : “Niets is, wat het lijkt te zijn”. Het klinkt cynisch, maar is gebaseerd op menige waarneming in de digitale en niet-digitale wereld. Vaak blijkt de verpakking van veel zaken veel fraaier dan de inhoud bij nader inzicht is. In de digitale wereld lijkt het frequenter voor te komen. Men vent in die branche vaak de zegeningen van digitale ontwikkelingen luidruchtig uit, zonder de beperkingen, gevaren en valkuilen te melden. Soms blijken bepaalde aannames waarvan men uitging volkomen anders uit te pakken dan gedacht. Een mooi voorbeeld daarvan was afgelopen week [de performance van de Duitse kunstenaar Simon Weckert](#) genaamd “Google Maps Hacks”. De verkeersinformatie binnen Google Maps gaf op een vroege zondagochtend in Berlijn aan dat er een langzaam rijdende file zich met een snelheid van krap 5 km/uur zich door het centrum bewoog. Niets was minder waar.

Fake-file

Terwijl auto's in de straten van Berlijn andere routes gingen rijden om “de file” te vermijden liep Weckert met een bolderkarretje doodgemoedereerd door lege straten. In zijn karretje lagen 99 mobiele telefoons. Door de aanname dat een verzameling mobiele telefoons op de rijbaan een verzameling auto's representeert, kwam de fake-file, a virtual traffic jam, op Google Maps in beeld.

Aannames

In de huidige digitale wereld gaat men vaak uit van bepaalde aannames om te komen tot een abstractie van de werkelijkheid. Om met gebruik van digitale technieken bepaalde zaken te

kwantificeren en zo uitspraken te kunnen doen. Analyses worden gemaakt op basis van aannames, die er best wel eens volkomen naast kunnen zitten. Voorbeelden daarvan zijn naast het geval van de fake-file bijv. de aannames die de overheid gebruikt om fraude op te sporen met behulp van de wet SyRI. Ook en die men gebruikt om “kwaliteit” te meten in de zorg. Bij [de wet SyRI](#) gaat men van de aanname af dat fraude vooral voorkomt in sociaal zwakkere wijken, terwijl fraude even goed mogelijk is in sociaal beter gesitueerde wijken. Dat staat nergens in die wet, maar de pogingen van de overheid in Capelle aan den IJssel, Rotterdam -Zuid, Eindhoven en Haarlem wijzen onomstotelijk in die richting.

Beperkingen in aannames

Bij [de rechtszitting over de wet SyRI](#) op 29 oktober 2019 in Den Haag kwam te sprake welk soort aannames de staat doet bij het denken te vinden van fraude. Men gaat er bijv. vanuit dat als op één adres meerdere personen ingeschreven zijn volgens het bevolkingsregister met een zeer gering water of elektriciteitsgebruik dat zulks toch wel een sterke aanwijzing voor fraude moet zijn. Daarentegen zijn er uit de losse pols meerdere redenen te bedenken waarom iemand/meerdere ingeschreven personen op een bepaalde plaats geen tot weinig gebruik maakt van nutsvoorzieningen.

Aannames in de zorg

Al langere tijd bestaat het streven om kwaliteitsverbetering in de zorg te bewerkstelligen door het willen kwantificeren van kwaliteit. Recent werd dat extra aangezwengeld door het uit de V.S. overgewaaid geloof in de [Value Based Health Care](#). Met een veelvoud van indicatoren(bijv. meetwaarden) probeert men het begrip “kwaliteit” in maat en getal te vangen. Bij de keuze van de indicatoren doet men aannames die een oversimplificatie zijn van dat begrip. Zo zeggen allerlei gunstige meetwaarden over een diabetespatiënt niet alles wat onder

kwalitatief goede zorg verstaan wordt. [In de GGZ nemen VBHC-voorstanders](#) aan dat de kwaliteit van zorg gemeten kan worden door het vergelijken van scores van Routine Outcome Monitoring(ROM)-vragenlijsten. Dat, terwijl die indicator nooit voor dat doel ontwikkeld is.

Correlatie en causaliteit

De digitale abstracte van de werkelijkheid geeft in veel gevallen een correlatie, een verband, aan tussen fenomenen>. In beperkt deel van die gevallen is er sprake van een oorzakelijke relatie, een causaliteit. Het aardige van de mobieltjes voort kruierende kunstenaar is Berlijn is dat hij laat zien dat Google Maps een correlatie aanneemt tussen een concentratie van mobiele telefoons en het aanwezig zijn van een file. Maar die verkeersopstopping hoeft niet noodzakelijkerwijs veroorzaakt te zijn door personen die ieder afzonderlijk met een mobieltje in een auto zitten. Die correlatie hoeft dus niet te berusten op een oorzakelijke relatie die de makers van Google Maps voor ogen stond. Een concentratie van mobieltjes op de rijbaan kan trouwens ook veroorzaakt worden door een groep van bijv. 99 personen die zich lopend gezamenlijk op een deel van de rijbaan bevinden. De aanname in Google Maps is dus op meerdere manieren onderuit te halen.

Omkering van een redenatie

De performance van Weckert toont duidelijk aan dat je redenties niet klakkeloos om kunt draaien. Google Maps stapte met haar aanname precies in die valkuil. De aanname dat voor dat bedrijf een file bestaat uit personen met ieder een mobieltje in dicht opeen, langzaam rijdende, voertuigen laat zich niet omdraaien. Het omgekeerde hoeft helemaal niet waar te zien. Vergelijkbaar is: een tafel is een voorwerp met vier poten. Omgekeerd is niet ieder voorwerp met vier poten een tafel.

Het commentaar van Google liet zich raden: “Of het nu met een auto, bolderkar of kameel gebeurde, we vinden het mooi om te zien dat op creatieve wijze gebruik gemaakt wordt van Google Maps. Het helpt ons het product steeds verder te verbeteren.”

W.J. Jongejan, 10 februari 2020

Image by [TeroVesalainen](#) from [Pixabay](#)